

1950

20 Adviesorgaan creëert draagvlak Sociaal-Economische Raad

Adviezen spelen een belangrijke rol in de voorbereiding van regeringsbesluiten. Sinds 1950 functioneert de Sociaal-Economische Raad (SER) als het belangrijkste adviesorgaan van regering en parlement op het gebied van sociaaleconomisch beleid. In de SER zijn drie partijen vertegenwoordigd: ondernemers, werknemers en onafhankelijke deskundigen – de zogeheten Kroonleden.

De oprichting van de SER was het resultaat van een decennialange discussie over de rol van de overheid binnen de sociale en economische orde in Nederland. Een politieke meerderheid raakte er gaandeweg van overtuigd dat het goed zou zijn als die overheid meer invloed kreeg op economische groei, werkgelegenheid en sociale zekerheid, en als sociale partners binnen de diverse bedrijfstakken nauwer samenwerkten.

In 1950 leidde dat tot de invoering van de Wet op de bedrijfsorganisatie. Die bood ruimte voor de oprichting van publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties (pbo's), waarin naast de overheid, ook producenten, werknemers (vertegenwoordigers) en consumentenvertegenwoordigers zitting hadden. In de praktijk ging het daarbij om product- en bedrijfsschappen, organisaties van bedrijven die eenzelfde product verwerkten of werkzaam waren in dezelfde branche. De SER kreeg, in het kader van de nieuwe wet, een tweeledige taak. Enerzijds hield zij toezicht op de pbo's en fungeerde als overkoepelend orgaan voor dit type organisaties, anderzijds kreeg de SER de bevoegdheid om de regering (gevraagd en ongevraagd) te adviseren over sociaaleconomische thema's.

Ondernemersorganisaties waren niet laaiend enthousiast over de nieuwe wet. Ze vreesden onder andere dat de overheid, in de vorm van de door de Kroon benoemde commissarissen, te veel invloed zou krijgen in de nieuwe pbo's, dat de overheid maatschappelijke ontwikkelingen wilde forceren en dat dit een bedreiging zou vormen voor andere, bestaande samenwerkingsverbanden tussen werkgevers en werknemers. De grondgedachte achter pbo's kon men wel onderschrijven, maar de ondernemers bepleitten innerlijke overtuiging en geen dwang bij de oprichting ervan. Uiteindelijk werd de soep niet zo heet gegeten als was gevreesd. Eigenlijk kwamen pbo's alleen van de grond in de agrarische sector en de detailhandel. De industrie voelde er weinig voor, in de nijverheid gaf men vaak de voorkeur aan particuliere regelingen. Bovendien kregen bedrijfsschappen uiteindelijk minder bevoegdheden dan aanvankelijk de bedoeling was. Op 1 januari 2015 zijn alle product- en bedrijfsschappen opgeheven. De SER daarentegen bestaat nog altijd, maar uitsluitend als adviesorgaan.

Besprekingen over de loononderhandelingen in het SER-gebouw, 6 november 1964. Rechts Derk Roemers (voorzitter Nederlands Verbond van Vakverenigingen, NVV), links naast hem Jan Bosma (voorzitter van het Centraal Sociaal Werkgevers Verbond, CSWV).

Nut en noodzaak van de SER staan geregeld ter discussie. De invloed van de sociale partners zou te groot zijn, het democratisch gehalte beperkt. De SER reageert volgens critici traag en stroperig op nieuwe ontwikkelingen, de nadruk binnen het adviesorgaan ligt teveel op analyse en te weinig op oplossingen. Maar in feite gaat deze discussie veeleer over de houdbaarheid van het fijnmazig overlegstelsel – het poldermodel, de overlegeconomie – waar de SER deel van uitmaakt. Wat de uitkomst van het debat zal zijn, hangt af van (politieke) keuzes van overheid en sociale partners. Tot nu toe heeft de SER vele stormen doorstaan. Dat is niet zo gek. Als de SER na gezamenlijke belangenafweging adviezen uitbrengt, dan scheidt dat draagvlak voor beleid. En de regering neemt nu eenmaal liever besluiten die op steun vanuit de samenleving kunnen rekenen.

De SER zelf zit ondertussen niet stil. Onder regie van het adviesorgaan sloten bijvoorbeeld in 2013 meer dan veertig organisaties een Energieakkoord voor duurzame groei. Daarmee werd dit akkoord geen exclusieve zaak meer van alleen de sociale partners, maar een voorbeeld van eigentijds functioneren van de overlegeconomie.

De Sociaal-Economische Raad heeft op 1 april 2004 gesproken met de Tweede-Kamercommissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid over het SER-advies over de WAO. Jacques Schraven (voorzitter VNO-NCW), Herman Wijffels (voorzitter SER) en Gerda Verburg (CDA-politica, voorzitter van de Kamercommissie) staan na afloop de pers te woord.

Mariëtte Hamer is de eerste vrouwelijke voorzitter van de SER. Ze bekleedt deze functie sinds 2014. Haar voorgangers waren Frans de Vries (1950-1958), Gerard Marius Verrijn Stuart (1958-1964), Jan Willem de Pous (1964-1985), Theo Quené (1985-1996), Klaas de Vries (1996-1998), Herman Wijffels (1999-2006), Alexander Rinnooy Kan (2006-2012) en Wiebe Draaijer (2012-2014).

DOELSTELLINGEN ECONOMISCH BELEID

In een van de eerste SER-adviezen, *Advies inzake de in de naaste toekomst te voeren loon- en prijspolitiek*, verschenen in 1951, formuleerde de SER een aantal uitgangspunten voor sociaaleconomisch beleid. Deze zijn in de loop van de tijd bijgesteld en aangepast. Doelstellingen anno 2019 zijn:

- een sterke en duurzame economie,
- waarin zoveel mogelijk mensen aan het werk zijn,
- met een redelijke verdeling van inkomens.

De klassieke SER-opstelling. Links op de foto de vertegenwoordigers van de werknemers, rechts die van de werkgevers, voor het wandkleed het bestuur en de secretarissen van de SER, recht daartegenover de vertegenwoordigers van de overheid en de Kroonleden.

